“Ortaq türk tarixi”

Dostluq və qardaşlıq dərsliyi

Bizim qardaş türkdilli xalqlarla müştərək, eyni zamanda zəngin tariximiz var. Ayrı-ayrı mənbələrdə bu barədə kifayət qədər məlumat olsa da, son zamanlara qədər bu tarix bir fənn kimi məktəblərdə öyrənilməyib.

Bildiyimiz kimi, keçən il Beynəlxalq Türk Akademiyasının Elmi Şurasının Nur-Sultanda keçirilən növbəti, 5-ci iclasında “Ortaq Türk tarixi”, “Ortaq Türk ədəbiyyatı” və “Türk dünyasının coğrafiyası” dərsliklərinin mətni və proqramı üzv ölkələrin nazirləri ilə təşkilatın rəhbərliyi tərəfindən təsdiq olunub və müvafiq protokol imzalanıb. Artıq “Ortaq Türk tarixi” dərsliyi çap olunub. Müəllifləri Darxan Kıdırəli, Qaybulla Babayar olan dərsliyin qardaş Türkiyədə tədrisinə başlandığı bildirilir. Bəs, Azərbaycanda bununla bağlı hansı addımlar atılıb?

Sualımızı orta məktəblər üçün “Azərbaycan tarixi” dərsliklərinin müəlliflərindən biri olan tarixçi Hafiz Cabbarov cavablandırdı. O bildirdi ki, “Ortaq Türk tarixi” dərsliyinin hazırlanması və türkdilli dövlətlərdə tədrisi ideyası hələ 1990-cı illərin əvvəllərindən mövcud olub. Yəni o vaxt Azərbaycan da daxil olmaqla türkdilli respublikalar keçmiş SSRİ-nin tərkibindən ayrılıb müstəqil olduqdan sonra bu ideya ortaya çıxıb.

Müsahibimiz daha sonra dedi:

– Lakin ideya üzrə bir müddət əməli addım atılmayıb. Bu, elə müzakirə mövzusu olaraq qalıb. Yalnız 1994–1995-ci illərdə türk dövlətlərinin tarixçiləri ortaq türk mətnlərinin layihəsi üzərində işə başlayıblar. Ondan sonra da müəyyən fasilə yaranıb. Nəhayət, 2012-ci ildə Qırğızıstanda keçirilən Türk Şurasının zirvə görüşündə Azərbaycan, Qazaxıstan, Qırğızıstan və Türkiyənin dövlət başçıları ortaq türk tarixi kursunun bu ölkələrin ümumtəhsil müəssisələrində tədrisi ilə bağlı birgə qərar qəbul ediblər. Növbəti ildə Qəbələ şəhərində keçirilən zirvə görüşündə, daha 1 il sonra Bodrumda keçirilən zirvə görüşündə qərar təsdiq olunub.

Ortaq türk tarixinin yazılması konkret olaraq Beynəlxalq Türk Akademiyasına həvalə olunub. Bu akademiyada işçi qrup yaradılıb və dərsliklər hazırlanıb. 2017-ci ildə Qazaxıstanın Astana şəhərində tədris vəsaitinin müzakirəsi keçirilib və 2019-cu ildən artıq sözügedən ölkələrdə “Ortaq Türk tarixi” tədris edilməyə başlanıb. Azərbaycanda bu fənn, səhv etmirəmsə 150-yə qədər pilot məktəbdə fakültətiv dərs kimi öyrədilir. “Ortaq Türk tarixi” 8-ci siniflər üçün nəzərdə tutulub və ən qədim dövrdən XV əsrə qədər türk xalqlarının ümumi keçmişi, onların yaratdığı dövlətlərin inkişaf yolları, mədəniyyəti və dili haqda təsəvvür formalaşdırır. Bu da türk dünyasının inteqrasiyasında və onların qarşılıqlı hörmət çərçivəsində tarixlərinin tədrisində və bu tarixə sevgi formalaşmasında böyük rol oynamaqdadır.

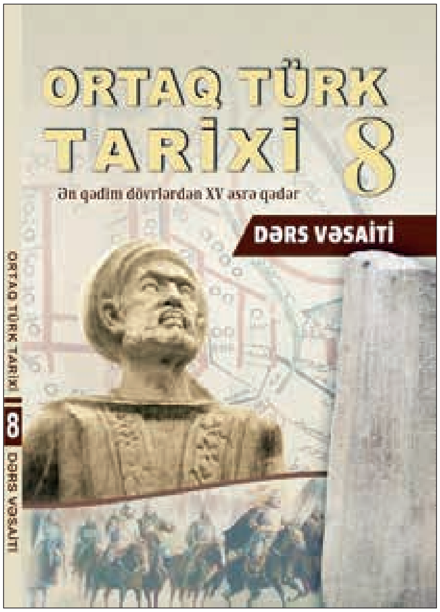

H.Cabbarov onu da qeyd etdi ki, 2022-ci ildə İstanbulda yeni bir görüş keçirilib və həmin görüşdə “Ortaq Türk tarixi” ilə bərabər, “Ortaq Türk ədəbiyyatı”, “Ortaq Türk coğrafiyası” dərslikləri də müzakirə edilib:

– Həmin görüşə mən də qatılmış və Azərbaycanı təmsil etmişəm. Göründüyü kimi, müvafiq dərsliklərin yazılması və təkmilləşməsi üzrə xeyli yol qət edilib. Bu il də analoji onlayn görüş keçirildi və “Ortaq türk tarixi” dərsliyinin daha da təkmilləşməsi məsələsi müzakirə olundu. Əməli debatlara artıq Özbəkistan da qoşulub. Orada da bu fənn tədris olunmağa başlayır. Gələcəkdə Macarıstan və Türkmənistanın da bu sıraya qoşulacağı ehtimalı böyükdür. Çünki Türk Dövlətləri Təşkilatı genişlənir və regionun ən mötəbər beynəlxalq qurumlarından birinə çevrilir. Bu amil təhsil sahəsində inteqrasiyanın genişlənməsinə şərait yaradır. Güman edirəm ki, bu layihə daha da uğurlu olar.

Gələcəkdə XV əsrdən müasir dövrə qədər olan hadisələr və proseslər də dərsliyə salınacaq və yuxarı siniflərdə tədris ediləcək.

Əli NƏCƏFXANLI
XQ

Xalq qəzeti.- 2023.- 18 oktyabr.,№ 227.- S.12.